

SAVIENĪBAS IEŅĒMUMI

ES budžetu galvenokārt (99 % apmērā) finansē ar pašu resursu palīdzību. Gada ieņēmumiem pilnībā ir jāsedz gada izdevumi. Lēmumus par pašu resursu sistēmu vienprātīgi pieņem Padome, ņemot vērā Eiropas Parlamenta atzinumu, un tie ir jāratificē dalībvalstīm.

JURIDISKAIS PAMATS

- Līguma par Eiropas Savienības darbību 311. pants un 332. panta 2. punkts un Eiropas Atomenerģijas kopienas dibināšanas līguma 106.a un 171. pants;
- Padomes 2014. gada 26. maija Lēmums 2014/335/ES, Euratom par Eiropas Savienības pašu resursu sistēmu^[1], Padomes 2014. gada 26. maija Regula (ES, Euratom) Nr. 608/2014, ar ko nosaka Eiropas Savienības pašu resursu sistēmas īstenošanas pasākumus^[2], un Padomes 2014. gada 26. maija Regula (ES, Euratom) Nr. 609/2014 par metodēm un procedūru, lai darītu pieejamus tradicionālos, PVN un NKI pašu resursus, un par pasākumiem, lai izpildītu kases vajadzības^[3]. Pēc ratifikācijas šie tiesību akti stājas spēkā 2016. gada 1. oktobrī, un tos piemēro ar atpakaļejošu spēku no 2014. gada 1. janvāra.

MĒRĶIS

Nodrošināt Eiropas Savienībai finansiālu autonomiju budžeta disciplīnas robežās.

DARBĪBA

Eiropas Ogļu un tērauda kopienai (EOTK) pašu resursi tika piešķirti jau no paša sākuma, savukārt Eiropas Ekonomikas kopiena (EEK) un Eiropas Atomenerģijas kopiena (*Euratom*) sākotnēji tika finansētas no dalībvalstu iemaksām. Ar 1970. gada 21. aprīļa Lēmumu par pašu resursiem EEK tika nodrošināti pašu resursi. Ikgadējo maksājumu apropriāciju segšanai nepieciešamo pašu resursu apmērs pašlaik nedrīkst pārsniegt 1,2 % no ES nacionālā kopienākuma (NKI)^[4]. Praksē saskaņā ar pašreizējo daudzgadu finanšu shēmu (DSF) 2014.–2020. gadam ([1.4.3.](#)) šī maksimālā robežvērtība ir aptuveni 1 % no ES NKI. Tā kā budžeta ieņēmumiem un izdevumiem ir jābūt līdzsvarā, šī robežvērtība attiecas arī uz izdevumiem ([1.4.3.](#)).

[1]OV L 168, 7.6.2014., 105. lpp.

[2]OV L 168, 7.6.2014., 29. lpp.

[3]OV L 168, 7.6.2014., 39. lpp.

[4]Finanšu shēmas tehniskās korekcijas attiecībā uz 2018. gadu atbilstoši NKI izmaiņām (EKS 2010) [COM\(2017\)0473](#), 15.9.2017.

IEŅĒMUMI

1. Tradicionālie pašu resursi

Šos pašu resursus veido ieņēmumi no muitas nodevām, lauksaimniecības nodevām un cukura un izoglikozes nodevām. Tos ieviesa ar 1970. gada lēmumu un iekasē vēl joprojām. Pašlaik tradicionālie pašu resursi ir aptuveni 15 % no pašu resursu ieņēmumiem.^[5]

2. PVN pašu resursi

Pašlaik šos pašu resursus veido Savienībai pārskaitāma procentuāla daļa no lēstā dalībvalstu iekasētā PVN. Lai gan šis pašu resursu veids bija paredzēts jau 1970. gada lēmumā, to neizmantoja līdz dalībvalstu PVN sistēmu saskaņošanai 1979. gadā. PVN pašu resursi parasti ir aptuveni 13 % no pašu resursu ieņēmumiem.

3. NKI pašu resursi

Šo pašu resursu veidu ieviesa ar Padomes Lēmumu 88/376/EEK, un tos veido iemaksa no dalībvalstu NKI, ko aprēķina kā katra gada budžeta procedūrā noteiktu vienotu procentu. Sākotnēji tas bija jāiekasē tikai tad, ja citi pašu resursi pilnībā nesedza izdevumus, taču šobrīd tas veido ES budžeta lielāko daļu. Kopš pagājušā gadsimta 90. gadu beigām NKI pašu resursi ir trīskāršojušies, un pašlaik tie ir aptuveni 72 % no pašu resursu ieņēmumiem.

4. Citi ieņēmumi un no iepriekšējā gada pārnestais atlikums

Citi ieņēmumi ietver ES institūciju darbinieku maksātos nodokļus, ar ko apliek viņu algas, ārpuskopienas valstu iemaksas atsevišķās ES programmās un soda naudu, kuru maksā uzņēmumi, kas pārkāpuši konkurences tiesības vai citus tiesību aktus. Ja budžetā ir pārpalikums, to attiecīgā finanšu gada beigās pārnes uz nākamā gada budžeta ieņēmumu daļu. Citi ieņēmumi, atlikumi un tehniskās korekcijas parasti ir mazāk nekā 10 % no kopējiem ieņēmumiem.

5. Korekcijas mehānismi

Daļa no pašreizējās pašu resursu sistēmas ir arī nelīdzsvarotības starp dalībvalstu iemaksām Savienības budžetā koriģēšana. Apvienotās Karalistes atlaide, par ko tika panākta vienošanās 1984. gadā, ir šīs valsts iemaksas samazinājums par divām trešdaļām no starpības starp tās iemaksu Savienības budžetā (izņemot tradicionālos pašu resursus) un summu, kuru tā saņem no Savienības budžeta. Šī atlaide tika pielāgota 2007. gadā, lai no attiecīgajiem aprēķiniem pakāpeniski izslēgtu ar lauksaimniecību nesaistītos izdevumus dalībvalstīs, kas ES pievienojās kopš 2004. gada. Šo korekciju finansē visas pārējās dalībvalstis, izņemot Vāciju, Nīderlandi, Austriju un Zviedriju, kurām piemēro samazinājumu attiecībā uz to iemaksu Apvienotās Karalistes atlaides finansēšanai. Vācijai, Nīderlandei, Austrijai un Zviedrijai laikposmā no 2007. gada līdz 2013. gadam piemēroja arī samazinātu PVN resursu piesaistīšanas likmi, un Nīderlandei un Zviedrijai tajā pašā laikposmā piemēroja samazinājumu attiecībā uz to NKI iemaksu.

[5] [Eiropas Savienības 2017. finanšu gada konsolidētie finanšu pārskati.](#)

Attiecībā uz pašreizējiem korekcijas mehānismiem pastāvošā Apvienotajai Karalistei paredzētā korekcijas mehānisma piemērošana un tā finansēšana turpinās, kā arī joprojām tiek piemērotas samazinātās PVN resursu piesaistīšanas likmes Vācijai, Nīderlandei un Zviedrijai (0,15 %) (attiecībā uz laikposmu no 2014. gada līdz 2020. gadam) un ikgadējās uz NKI balstītās iemaksas bruto samazinājumi Dānijai (130 miljoni EUR), Nīderlandei (695 miljoni EUR), Zviedrijai (185 miljoni EUR) (attiecībā uz laikposmu no 2014. gada līdz 2020. gadam) un Austrijai (attiecībā uz laikposmu no 2014. gada līdz 2016. gadam: 30 miljoni EUR 2014. gadā, 20 miljoni EUR 2015. gadā un 10 miljoni EUR 2016. gadā). Procentuālā daļa, ko dalībvalstis var paturēt kā maksu par tradicionālo pašu resursu iekasēšanu, tika samazināta no 25 % uz 20 %.

VIRZĪBA UZ ES PAŠU RESURSU REFORMU

Lisabonas līgums paredz, ka budžets pilnībā ir jāfinansē no pašu resursiem, un piešķir Padomei pilnvaras pēc apspriešanās ar Parlamentu vienprātīgi pieņemt lēmumu par Savienības pašu resursu sistēmu, tostarp noteikt jaunas pašu resursu kategorijas un likvidēt pastāvošās kategorijas. Jebkurš šāds lēmums ir jāratificē dalībvalstīm. Tomēr šāda lēmuma īstenošanas pasākumus Padome tagad var pieņemt tikai pēc tam, kad ir saņēmusi Parlamenta piekrišanu.

2014. gadā augsta līmeņa darba grupa, kuras sastāvā ietilpst Parlamenta, Padomes un Komisijas pārstāvji un kuru vada Mario Monti, sāka pašu resursu sistēmas vispārēju pārskatīšanu dialogā ar valstu parlamentiem.

Monti grupa ar savu galīgo ziņojumu iepazīstināja 2017. gada janvārī. Divus gadus grupa centās rast pārredzamākus, vienkāršākus, taisnīgākus un demokrātiskai pārskatatbildībai vairāk pakļautus veidus, kā finansēt ES budžetu. Galvenais secinājums ir šāds: lai atrisinātu pašreizējās problēmas un sasniegtu reālus rezultātus, kas būtu Eiropas pilsoņu interesēs, ir jāreformē ES budžets – gan tā ieņēmumu, gan izdevumu daļa.

Savā pārdomu dokumentā par ES finanšu nākotni, ar kuru Eiropas Komisija iepazīstināja 2017. gada jūnijā, tā ir izklāstījusi piecus scenārijus un to ietekmi uz ieņēmumiem.

2018. gada 2. maijā Komisija nāca klajā ar priekšlikumiem vienkāršot pašreizējos uz PVN balstītos pašu resursus un ieviest šādu jaunu pašu resursu grozu:

- 20 % no emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas radītajiem ieņēmumiem;
- 3 % piesaistīšanas likme, ko piemēro jaunajai kopējai konsolidētajai uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzei (to paredzēts sākt pakāpeniski ieviest, tiklīdz būs pieņemti nepieciešamie tiesību akti);
- valstu iemaksa, ko aprēķina, pamatojoties uz neregistrētu plastmasas iepakojuma atkritumu daudzumu katrā dalībvalstī (0,80 EUR par kilogramu).

Komisija lēš, ka šie jaunie pašu resursu veidi sastādītu aptuveni 12 % no ES kopējā budžeta un varētu nodrošināt līdz pat 22 miljardiem EUR ieņēmumu gadā.

Komisija ierosina piecu gadu laikā pakāpeniski atcelt pašreizējās atlaides un pēc tam likvidēt visas atlaides, un no 20 % uz 10 % samazināt to ieņēmumu no muitas nodevām

procentuālo daļu, kuru dalībvalstis patur šo nodevu iekasēšanas izmaksu segšanai. Komisija ierosina arī palielināt ikgadējās pašu resursu piesaistīšanas pašreizējo maksimālo apjomu – kas pašlaik ir 1,20 % no ES NKI – līdz 1,29 %, ņemot vērā kopējā ES-27 NKI samazināšanos, ar ES budžeta līdzekļiem garantētu instrumentu aizvien lielāku izmantošanu un ierosinājumu Eiropas Attīstības fondu iekļaut ES budžetā.

EIROPAS PARLAMENTA LOMA

Vairākās pēdējos gados pieņemtās rezolūcijās (piemēram, [2014. gada 17. decembra rezolūcijā](#) par Eiropas Kopienų pašu resursu sistēmu) Parlaments ir uzsvēris ar pašu resursu sistēmu saistītās problēmas, it īpaši tās pārmērīgo sarežģītību. Tas ir nācis klajā ar priekšlikumiem, kā nodrošināt Savienības finansiālo neatkarību, un pieprasījis reformu, kuras mērķis ir padarīt ieņēmumu iekasēšanu vienkāršāku, pārredzamāku un demokrātiskāku.

Balstoties uz Lisabonas līguma jaunajiem noteikumiem, Parlaments atkārtoti ir aicinājis veikt pašu resursu sistēmas padziļinātu reformu, piemēram, [2014. gada 15. aprīļa rezolūcijā](#) par sarunām par DFS 2014.–2020. gadam – gūtā pieredze un turpmākie pasākumi.

Savā [2014. gada 16. aprīļa](#) normatīvajā rezolūcijā par projektu Padomes lēmumam par Eiropas Savienības pašu resursu sistēmu Parlaments norādīja, ka liela nozīme ir Montī grupai – augsta līmeņa darba grupai pašu resursu jautājumos –, kas tika izveidota, pateicoties Parlamenta uzstājībai sarunās par DFS 2014.–2020. gadam, un kā vienu no problēmām uzsvēra to, ka pašreizējā Savienības finansēšanas sistēma neļauj Padomē nodrošināt vairākuma atbalstu tam, lai ikgadējā budžetā tiktu iekļautas ES juridisko un politisko saistību apmierināšanai pietiekamas maksājumu apropriācijas.

Savā [2016. gada 6. jūlija](#) rezolūcijā par gatavošanos DFS 2014.–2020. gadam pārskatīšanai pēc vēlēšanām – Parlamenta ieteikumi pirms Komisijas priekšlikuma izstrādes Parlaments aicināja Komisiju līdz 2017. gada beigām iesniegt vērienīgu tiesību aktu kopumu par tādu pašu resursu sistēmu laikposmam, sākot no 2021. gada, kuras vadošie principi būtu vienkāršība, taisnīgums un pārredzamība. Savā [2016. gada 26. oktobra](#) rezolūcijā par DFS 2014.–2020. gadam vidusposma novērtēšanu Parlaments vēlreiz uzsvēra, ka ir jāsamazina uz NKI balstīto iemaksu daļa, un prasīja PVN pašu resursus vai nu būtiski reformēt, vai arī atteikties no tiem vispār. Parlaments arī prasīja ieviest vienu vai vairākus jaunus pašu resursu veidus, kā arī pakāpeniski likvidēt visus atlaižu veidus.

Savā [2017. gada 24. oktobra](#) rezolūcijā par pārdomu dokumentu par ES finanšu nākotni Parlaments atkārtoti pauž atbalstu visaptverošai ES pašu resursu sistēmas reformai un uzsver, ka jebkādai šādai sistēmai būtu jāietver līdzsvarots jaunu ES pašu resursu klāsts, kas būtu izstrādāts ES politisko mērķu atbalstam un kas būtu pakāpeniski jāievieš, lai nodrošinātu taisnīgākas un stabilākas ES finanses.

Savā [2018. gada 14. marta](#) rezolūcijā par Eiropas Savienības pašu resursu sistēmas reformu Parlaments ir uzskaitījis iemeslus tam, kāpēc ir jāreformē pašreizējā pašu resursu sistēma, tostarp nepieciešamību novērst pašreizējās sistēmas trūkumus un nodrošināt to, ka ES spēj finansēt savas politikas un jaunus risināmos uzdevumus. Šajā rezolūcijā Parlaments prasa ieviest pieņemamu un līdzsvarotu pašu resursu sistēmu,

izklāsta principus un pieņemumus, pēc kuriem būtu jāvadās jaunas pašu resursu sistēmas izveidē, uzskaita kritērijus, kas izmantoti jaunu pašu resursu noteikšanai un ierosina iespējamo jauno pašu resursu grozu.

Savā [2018. gada 30. maija](#) rezolūcijā par daudzgadu finanšu shēmu 2021.–2027. gadam un pašu resursiem Parlaments atzinīgi vērtē Komisijas 2018. gada 2. maija priekšlikumu par pašu resursiem un atgādina savu nostāju, ka bez atbilstoša progresā panākšanas pašu resursu jomā Parlaments nesniegs piekrišanu attiecībā uz nākamā perioda DFS.

Savā [2018. gada 14. novembra](#) rezolūcijā par daudzgadu finanšu shēmu 2021.–2027. gadam: Parlamenta nostāja ar nolūku panākt vienošanos Parlaments aicina Komisiju ņemt vērā ES Revīzijas palātas atzinumu Nr. 5/2018 un turpmākus sīki izstrādātus ierosinājumus attiecībā uz ES stratēģiskajiem pamatmērķiem atbilstoša jauna pašu resursu groza ieviešanu, vienlaikus nodrošinot, ka šāda jauna pašu resursu groza ieviešana nerada papildu fiskālo slogu iedzīvotājiem.

[Alix Delasnerie](#)
05/2019

